

منشور حقوق و مسئولیت های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران

منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران با هدف تبیین نظام مند حقوق و مسئولیت‌های زنان در عرصه‌های حقوق فردی، اجتماعی و خانوادگی تدوین شده است. در تدوین این منشور سعی شده بر تبیین حقوق و تکالیف زن در اسلام مبتنی بر قانون اساسی، اندیشه‌های والای بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، رهبر معظم انقلاب و با بهره‌گیری از سند چشم‌انداز ۲۰ ساله و سیاست‌های کلی نظام استفاده شود.

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی درباره تدوین ماده واحده این منشور گفتند: «این منشور براساس بند ۱۸ و ۱ وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان یک سند مرجع در سیاستگذاری در امور فرهنگی و اجتماعی در ۳ بخش، ۵ فصل و ۱۴۸ بند تدوین شده و کلیه دستگاه‌های ذی ربط موظفند برحسب وظایف دستگاهی و سازمانی برای سیاستگذاری، اتخاذ تدابیر قانونی، تصمیمات و برنامه‌ریزی‌های مربوطه به زنان، قواعد و اصول مندرج در این منشور را رعایت نمایند. ایشان ادامه دادند: این منشور از این پس مبنای معرفی و تبیین جایگاه زن در نظام جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین المللی نیز قرار می‌گیرد».

دکتر کی‌نژاد سوابق کارشناسی طرح را این گونه بیان کردند: «این منشور پس از انجام کارشناسی‌های طولانی با استفاده از دیدگاه‌های امام راحل (ره) و مقام معظم رهبری، قوانین و مقررات موجود در سال ۱۳۷۳ در شورای فرهنگی اجتماعی زنان به تصویب رسید و در سال ۷۴ به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارسال شد. این طرح با پیشنهاد بررسی از طریق کسب نظر فقها و علما (در حد امکان) به شورای فرهنگی و اجتماعی زنان بازگشت داده شد. این طرح پس از بررسی مجدد، به دو صورت تفصیلی و اجمالی در سال ۱۳۷۷ جهت قرار گرفتن در دستور کار شورای عالی انقلاب فرهنگی ارسال شد اما به دلیل اظهار نظر مبنی بر وجود نقائص کار، طرح مسکوت ماند». ایشان افزودند: «در تابستان ۱۳۸۱ برای تدوین نهایی منشور به عنوان «مجموعه حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران» اقدام شد تا ضمن دارا بودن قابلیت تعیین معیارهای مناسب، بتواند مبنای عمل برای برنامه‌ریزی در داخل کشور و همچنین ارائه دیدگاه‌های نظام جمهوری اسلامی ایران در خصوص زنان در سطح بین المللی قرار گیرد».

استفاده از بیش از ۱۳۰۰۰ آیات و روایات مربوط به مسائل زنان، احکام فقهی مرتبط با مسائل زنان در تحریر الوسيله امام خمینی (ره) و استفتائات ایشان، فتاوی مقام معظم رهبری و آراء فقهی ده تن از مراجع معاصر در تدوین این طرح مورد نظر بوده است. منابع حقوقی موجود در نظام جمهوری اسلامی مانند قانون اساسی، قانون مدنی، قانون مجازات اسلامی، قانون برنامه اول، دوم و سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاست‌های مختلف مربوط به زنان (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی)، اعلامیه جهانی حقوق بشر اسلامی، قانون بیمه همگانی و خدمات درمانی کشور و قانون کار و ... بررسی شده است. دکتر کی‌نژاد ضمن بیان این مطالب افزودند: «پس از تدوین طرح تعدادی از کارشناسان و صاحب‌نظران مربوطه، پیش نویس آن در چهار جلسه هیأت رئیسه شورای فرهنگی و اجتماعی زنان بررسی و به تصویب نهایی رسید». این پیش نویس نیز مورد بحث و بررسی در شورای فرهنگی و اجتماعی زنان قرار گرفته و پس از ۶ جلسه پیشنهادهای اصلاحی اعضای این شورا و اعمال آن در پیش‌نویس در جلسه مورخ ۸۲/۴/۲۸ به تصویب نهایی رسید.

دبیر شورای عالی ادامه دادند که این طرح ۸۲/۶/۲ دریافت و پس از بررسی در شورای معین برای تصویب نهایی در دستور کار قرار گرفت.

این منشور در سه بخش حقوق و مسئولیت‌های فردی زنان، حقوق و مسئولیت‌های خانوادگی زنان و حقوق و مسئولیت‌های اجتماعی زنان گردآوری شده است.

در بخش اول این منشور یعنی حقوق و مسئولیت‌های فردی زنان حق برخورداری از حیات شایسته و تمامیت جسمانی و مسئولیت محافظت از آن در برابر هرگونه بیماری، حادثه یا تعدی، آزادی زنان پیرو مذاهب اسلامی و اقلیت‌های دینی رسمی در انجام مراسم و تعلیمات دینی و احوال شخصی بر طبق آیین خود در محدوده قانون و حق بهره‌مندی از محیط زیست سالم و مسئولیت محافظت آن از جمله حقوقی است که برای زنان در کشور پیش‌بینی و تعریف شده است.

دکتر کی‌نژاد مسئولیت‌ها و حقوق خانوادگی زنان را در این منشور این چنین بیان کردند: «بخش دوم، به ۳ فصل تقسیم شده است فصل اول حقوق و مسئولیت‌های دختران که حق تعلیم و تربیت دختران و ایجاد زمینه شکوفایی استعدادها و خلاقیت آنان، حق تأمین نیازهای عاطفی و روانی دختران و برخورداری از رفتار ملاطفت‌آمیز والدین و مصونیت آنان از خشونت‌های خانوادگی از این جمله است. در فصل دوم یعنی حقوق و مسئولیت‌های زنان در تشکیل و تدوام خانواده، حقوقی چون بهره‌مندی از امکانات فرهنگی اجتماعی و اقتصادی برای تسهیل امر ازدواج در زمان مناسب و مسئولیت خویش‌انداری تا آستانه ازدواج، مسئولیت رعایت حقوق جنین به ویژه محافظت از

حیات و رشد آن، حضانت و تأمین امنیت روانی و عاطفی فرزندان و تربیت شایسته دینی و اخلاقی و برخورداری از حمایت و مشارکت همسر در تربیت فرزند را شامل می‌شود.

دبیر شورای عالی افزود: «در فصل سوم این بخش نیز یعنی حقوق و مسئولیت‌های زنان در صورت انحلال خانواده شامل مواردی مانند حق برخورداری از فسخ نکاح در صورت تدلیس و عیوب مقرر و اخذ خسارت در تدلیس، جدایی از همسر در صورت عدم امکان سازش پس از مراجعه به دادگاه و ارائه دلایل موجه و مسئولیت رعایت قوانین طلاق می‌باشد».

بخش سوم این منشور که به بررسی حقوق و مسئولیت‌های اجتماعی زنان پرداخته شامل حقوق سلامت جسمی و روانی زنان مانند بهره‌مندی از بهداشت (محیط و کار و...) و اطلاعات و آموزش‌های مورد نیاز، حق دسترسی فراگیر و عادلانه به امکانات ورزشی و آموزشی در زمینه تربیت بدنی و تفریحات سالم و برخورداری از خدمات مشاوره‌ای و آزمایش‌های پزشکی به منظور اطمینان از سلامت کامل مرد در امر ازدواج است. حقوق و مسئولیت‌های فرهنگی و معنوی زنان در این منشور به سه بخش فرهنگ عمومی - آموزش و پژوهش تقسیم شده است.

ایشان مواردی چون حق بهره‌مندی از نفقه در ازدواج دائم مطابق با شان زن، توسط شوهر و نیز توسط پدر یا فرزند در صورت نیاز زن و توانمندی آنان را از حقوق و مسئولیت‌های مالی زن در خانواده بیان کردند. دکتر کی نژاد حق برخورداری از مزد و مزایای برابر در شرایط کار مساوی با مردان و سایر زنان و حق زنان در انعقاد قرارداد و ایقاعات را از جمله حقوق و مسئولیت‌های اشتغال زنان در مسائل اقتصادی عنوان کردند.

مسئولیت‌های سیاسی زنان در این منشور به سه دسته مسئولیت‌های آنان در امور سیاسی داخلی، امور سیاسی بین‌المللی و در امور دفاعی طبقه بندی شده است. دکتر کی‌نژاد در این باره گفتند: «در حقوق زنان در امور سیاسی داخلی مواردی چون آزادی قلم، بیان، اجتماعات با رعایت موازین حق تأسیس احزاب و دیگر تشکلهای سیاسی و فعالیت در آن با رعایت حفظ استقلال کشور، وحدت ملی و مصالح نظام اسلامی پیش بینی شده است. در امور سیاسی بین‌المللی نیز حق توسعه ارتباط و تبادل اطلاعات سیاسی سازنده بین بانوان ایران و جهان با رعایت مصالح ملی و ضوابط قانونی و حق بهره‌مندی زنان ایرانی از حمایت‌های قانونی در ازدواج با مردان غیرایرانی با رعایت ضوابط بیان شده است.» ایشان افزودند: «حق و مسئولیت زنان در دفاع مشروع از دین و کشور و نیز جان، مال و ناموس خود و دیگران، مشارکت آنان برای تأمین و تحکیم صلح عادلانه جهانی و بهره‌مندی از آموزش و تصدی مشاغل نظامی در حقوق و مسئولیت‌های زنان در امور دفاعی پیش بینی شده است».

فصل آخر این مصوبه نیز به حقوق و مسئولیت‌های قضایی زنان می‌پردازد. اموری چون برخورداری زنان از آموزش‌های حقوقی، دسترسی آنان به نیروی انتظامی و ضابطین دادگستری در صورت تعرض، بزه دیدگی، اتهام و ارتکاب جرم و حق اعاده حیثیت زنان در اثر تقصیر یا اشتباه قاضی در موضوع یا در حکم یا در تطبیق حکم بر مورد خاص و جبران خسارت مادی و معنوی از آنها را در بر می‌گیرد.